SOMALI

Af HERBERT PUNDIK

I. INDLEDNING

Den 1. juli 1960 blev det tidligere britiske protektorat Somaliland og det italiensk administrerede formynderskabsområde Somalia sluttet sammen i en ny selvstændig stat – republikken Somali. Somali ligger i området, der kaldes Afrikas Horn, og som udgør et af de mest underudviklede, men samtidig et af de største homogene områder i Afrika syd for Sahara, med hensyn til befolkningens oprindelse, sprog, religion og traditioner.

Der findes næsten ingen skriftlige vidnesbyrd til illustration af somalisk historie, men der er næppe tvivl om, at somaliernes oprindelse skal søges i tiden nogle tusinde år før vor tidsregning, da hamitterne, som stammede fra Asien, på deres vandringer nåede til Afrika, hvor de bosatte sig i området mellem Nilen og Afrikas Horn. Ca. 1000 år før vor tidsregning kolliderede hamitterne med en indvandrerbølge, der kom over Det røde Hav fra den arabiske halvø, og en blanding af den oprindelige afrikanske bantuneger-befolkning med de hamittiske og arabiske indvandrergrupper menes at have frembragt den folkegruppe, som vi nu kalder for den hamittiske; den omfatter så vidt forskellige stammer som masaierne i Kenya og Tanganyika, buganda i Uganda, amharerne og gallaerne i Ætiopien og somalierne. I tiden omkring det 12. årh. blev somalierne omvendt til Islam. Der bor i dag ca. 2,5 mill. somalier i Østafrika. De taler somalisk, et sprog, som ikke kan skrives. Forskere har i mange år arbejdet på at konstruere et somalisk skriftsprog, men bestræbelserne har hidtil ikke ført til noget resultat, fordi somalierne ikke kan enes om, hvorvidt alfabetet skal være latinsk eller arabisk. Nu er der gået storpolitik i sagen, fordi italienerne støtter de kredse, som ønsker et latinsk skriftsprog, medens ægypterne er interesserede i, at somalisk for fremtiden skal skrives med arabiske skrifttegn. De somaliske politikere, som ønsker fred til begge sider, har foreløbig skrinlagt planerne om et somalisk skriftsprog. I Somaliland anvendes engelsk som officielt sprog, og i Somalia italiensk.

Da Afrika blev delt mellem de europæiske stormagter i slutningen af forrige århundrede, blev somalierne splittet under fem forskellige administrationer. Nu bor der 50.000 i den britiske koloni, Kenya, 1,3 mill. i Somalia, 650.000 i Somaliland, 30.000 i Fransk Somaliland, og 400.000 i det ætiopiske Ogaden.

Den pan-somaliske bevægelse kræver forening af alle de fem somaliske områder i Østafrika og nægter at anerkende berettigelsen af de grænser, som de europæiske magter trak på det afrikanske landkort i slutningen af forrige århundrede uden at spørge den lokale befolkning til råds. Den pan-somaliske tanke er således i konflikt både med ætiopiske og franske interesser i Østafrika, og den har bragt England og USA i en meget vanskelig situation, presset på den ene side af ønsket om at etablere et godt forhold til det nye selvstændige Somali og på den anden side af nødvendigheden af at bevare alliancen med Ætiopien, som har vist sig at være en af de mest pålidelige vestlige forbundsfæller i Afrika. Dertil kommer så den langtfra fristende mulighed for en konflikt mellem USA og England på den ene side og Frankrig på den anden, som vil være uundgåelig, såfremt de to førstnævnte lande vælger at støtte den pansomaliske idé. Vestens stilling indebærer således et antal konfliktmuligheder, som hverken Ægypten eller Sovjetunionen vil tøve med at udnytte.

Den foreliggende litteratur om Somali er af yderst beskedent omfang. En liste omfattende de vigtigste publikationer på engelsk og fransk er vedføjet. For Somalilands vedkommende omfatter listen næsten al tilgængelige litteratur, medens en del vigtige kilder om Somalia, som er udarbejdet på italiensk ikke er anført. Særligt interesserede kan henvises til Camera de Commercio, Industria ed Agricultura delle Somalia, Bibliografia, Somalo, Mogadiscio, 1958.

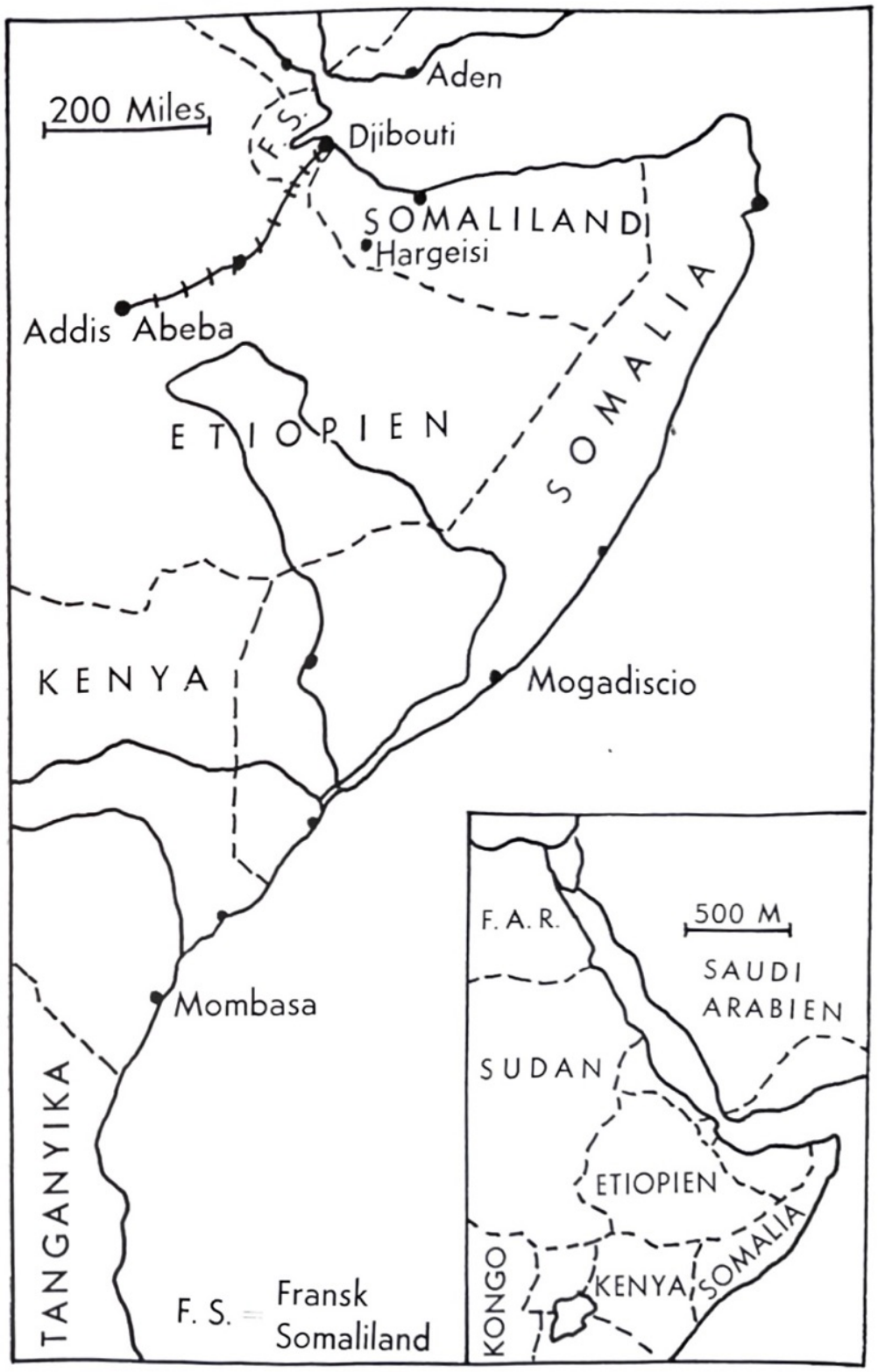
II. SOMALILAND

a) Beskrivelser af landet og dets befolkning.

Somalilands areal er på ca. 200.000 kvadratkilometer, omtrent på størrelse med England og Wales. Landet ligger i den nordlige del af Afrikas Horn og grænser mod nord til Adens Havbugt, mod nordvest til Fransk Somaliland, mod vest til det ætiopiske Ogaden og mod syd og øst til Somalia.

Somaliland kan i geografisk henseende deles i tre distrikter, *Guban,* som betyder »afbrændt« og omfatter lavlandet ved Adens Havbugt og kystbjergene, *Ogo*, som betyder »højt«, et bjergplateau, som fra kystbjergenes top og ned til den såkaldte »brønd-linie« falder i højde fra 6000 til 3000 fod, og *Haud,* som betyder »syd«, omfattende området mellem den omtalte »brøndlinie«, som løber ca. 100 km fra og parallelt med den ætiopiske grænse og frem til en anden »brøndlinie«, som løber ca. 170 km inde på ætiopisk område, også parallelt med grænsen. Disse to »brønd-linier« er af afgørende betydning for den politiske situation i Afrikas Horn. Det geografiske Haud-område blev nemlig delt midt over af den internationale grænse, som blev trukket, efter at englænderne i 1897

SOMALI

200 Miles
Aden
F.S.
Djibouti
SOMALILAND
Hargeisi
Addis Abeba
ETIOPIEN
SOMALIA
KENYA
Mogadiscio
Mombasa
TANGANYIKA
F. S. = Fransk Somaliland
F. A. R.
500 M
SAUDI ARABIEN
SUDAN
ETIOPIEN
KONGO
KENYA
SOMALIA

var nået til enighed med Ætiopien. Ca. halvdelen af Haud kom til at ligge på den ætiopiske side af grænsen.

Somaliland, som det så ud efter at englænderne havde defineret dets område, havde hverken tilstrækkeligt med brønde eller græsgange til at ernære hele landets befolkning og dets store kamel- og fårehjorde. Før Afrikas deling var dette intet problem, fordi der den gang ikke fandtes noget Somaliland og ingen grænse til Ætiopien. I regntiden drog nomaderne vestpå, hvor de rigeste græsgange findes. Traditionelt befandt ca. halvdelen af det nuværende Somalilands befolkning sig i den halvdel af Haud, som nu ligger på den ætiopiske side af grænsen. I tørketiden trak stammerne sig tilbage, østover, mod den »brøndlinie«, som danner grænsen mellem Ogo-distriktet og Haud.

Den politiske deling af Haud, som set fra nomadernes synspunkt var et udeleligt hele, skabte forstyrrelse i nomadebefolkningens traditionelle livsrytme, og efterhånden som somalierne blev mere politisk bevidste, voksede kravet om en revision af den engelsk-ætiopiske aftale. Delingen af Haud førte til sammenstød og blodsudgydelse mellem ætiopere og somalier, og forbitrede forholdet mellem England og Ætiopien. Den pan-somaliske bevægelse kræver nu, at Haud-området skal forenes under Somaliland.

Der er ingen floder i somaliland og således ingen muligheder for at dyrke jord under overrisling. Nedbøren er så ringe og uheldigt fordelt, at der kun er ringe mulighed for jordbrug. Kun 1 pct. af landet er under plov, og de engelske landbrugseksperter i *Hageisa*, Somalilands hovedstad, mener, at hermed er mulighederne for en rentabel udvikling af landbrugsområdet udtømte. Store vandmængder går ganske vist til spilde i de to regntider, men det vil være for dyrt at opsamle og bevare det, samt at transportere det til de opdyrkelige områder. Når man ser bort fra det dyrkede område, består Somaliland af 50 pct. buskland og steppe, 45 pct. skov og krat og 5 pct. wadier, dvs. flodsenge, der er tørre størstedelen af året, men som er vandførende i regntiden.

Englænderne har aldrig forsøgt at gennemføre en befolkningstælling i landet, men man anslår befolkningen til ca. 650.000. Ca. 85 pct. af befolkningen er konstant på vandring, og 15 pct. bor i Hargeisa (50.000 indbyggere) og i et par småbyer som Berbera (20.000), Burao og Burama, samt i en række ubetydelige handelssteder spredt rundt i ørkenen. Hele befolkningen, både den bosatte og den omvandrende, er økonomisk afhængig af kvægavlen, som er landets eneste erhverv af betydning; alle somalier, selv ministre og høje embedsmænd, ejer kameler og får.

Somalilands befolkning kan opdeles i fem grupper efter erhverv. Bortset fra de 85 pct. nomader og ca. 5 pct., som er beskæftiget delvis i landbruget suppleret med kvæghold, fordi landbrug under somaliske forhold er en meget usikker levevis, er der embedsstanden, som omfatter

størstedelen af alle somalier, der har haft flere end fire års skoleuddannelse. Handelsmændene udgør en fåtallig, men vigtig gruppe. Sammen med sømændene er de de eneste somalier, som har kontakt med omverdenen; de har – under rejser i andre lande i Østafrika – modtaget impulser, som fik stor betydning for Somalilands politiske udvikling. Desuden er handelsstanden den eneste befolkningsgruppe, der holder lidt liv i den somaliske pengeøkonomi ved sin eksport- og importvirksomhed. Somalilands økonomi er endnu i dag næsten udelukkende naturaløkonomi, hvor den eneste handelsform, man kender, er vareudveksling. Den femte gruppe er mærkeligt nok sømændene. De somaliske nomader har vist sig at være overordentligt duelige sømænd. Som regel vender de hjem efter nogle års omstrejfen på verdenshavene; for deres opsparede kapital køber de koner og kameler og genoptager – tilsyneladende uden større tilpasningsvanskeligheder – den traditionelle levevis, som nomader i ørkenen.

Der er meget få håndværkere i Somaliland, leveniveauet er så lavt, at ingen efterspørger håndværksydelser; nomadebefolkningen er næsten selvforsynende, bortset fra lidt the, sukker og klæde.

b) Somalilands nyere historie.

Det britiske protektorat Somaliland blev oprettet i 1886 ved aftaler mellem de fem ledende stammehøvdinge i området og den engelske regering. På dette tidspunkt var de somaliske grænser endnu flydende. Stammerne i Afrikas Horn havde hver sit traditionelle område, men stammerettigheder er ikke blot baseret på hævd, men først og fremmest på stammens evne til at forsvare denne hævd. Grænserne mellem de forskellige stammeområder var derfor i stadig bevægelse, efterhånden som snart den ene stamme snart den anden havde overtaget. I 1888 enedes englænderne og franskmændene om at definere grænsen mellem protektoratet og Fransk Somaliland. I 1894 traf englænderne en grænseoverenskomst med italienerne, som havde sat sig fast i det nuværende Somalia i 1889, og 1897 traf England endelig den oven for omtalte aftale med Ætiopien, der førte til en deling af Haud-området, hvorved englænderne i realiteten forærede Ætiopien ca. 75.000 kvadratkilometer af det område, de ved traktaterne med de somaliske stammehøvdinge havde forpligtet sig til at beskytte.

Englænderne har aldrig givet en tilfredsstillende forklaring på denne handling. Men man må ikke glemme, at Afrikas Horn dengang var en ganske ukendt størrelse, man tillagde ikke området større betydning, stammerne lå i evig strid med hinanden, og ingen stammehøvding havde så megen authoritet, at han kunne tale på alle somaliers vegne og protestere mod den ætiopisk-engelske aftale, hvis han ved et tilfælde skulle have hørt tale om den. Nærmest sandheden er vel en udtalelse af den engelske koloniminister af 25. februar, 1955, hvori han siger, at »hvis ætioperne

havde besluttet sig til at bruge magt, ville (England) ikke have haft tilstrækkeligt mange styrker i området til at gøre modstand«. England var på det tidspunkt hårdt presset i Sudan, og man var først og fremmest interesseret i at pacificere ætioperne for at forhindre, at de skulle yden den oprørske Mahdi hjælp.

Somaliland blev først administreret fra Aden, siden blev det overført til Foreign Office og i 1905 blev det endeligt overgivet til Colonial Office. I mange år var englændernes interesse begrænset til kystområdet. Landet var jo et protektorat og ingen koloni, så englænderne lod somalierne passe sig selv og greb kun ind, når stammefejderne truede trafiken på karavaneruterne. Der var kun en lille håndfuld engelske embedsmænd og soldater i landet, og indstillingen var den, at jo mindre man forsøgte at forandre tingenes tilstand desto bedre. Mennesker og dyr var afhængige af naturens luner, i gode år med rigelig nedbør blev de mætte og modstandsdygtige, i dårlige år døde de af sygdom og hunger, og således holdt naturen dem i skak og forhindrede overbefolkning og overgræsning.

I 1940 marcherede italienerne ind over grænsen fra Ætiopien, og englænderne retirerede til Aden, hvorfra de vendte tilbage syv måneder efter og tvang italienerne til overgivelse. Med den engelske generobring af Somaliland indledtes en ny epoke i protektoratets historie. Militæradministratorerne ønskede forandring i Somaliland, og de havde mulighed for at iværksætte deres planer uden først at skulle spørge London om lov. Den første underskole blev grundlagt i 1943, og man opmuntrede somalierne til at åbne politiske klubber, hvor grundlaget blev lagt til den politiske uafhængighedsbevægelse.

Da englænderne efter krigen evakuerede Ætiopien, som de havde erobret fra italienerne i 1941, blev de imidlertid i den ætiopiske del af Haud-området, og dette vakte stor bitterhed i Ætiopien. Ætioperne havde kæmpet på allieret side under den anden verdenskrig, og kong Hailie Selassie havde, som eneste statsoverhoved for et land uden for NATO, erklæret, at han var parat til at sende tropper til Korea i 1950. Ætioperne nærede imidlertid mistanke om, at englænderne pønsede på at give Haud tilbage til somalierne. Frygten for at blive berøvet Haud-området modsvaredes af somaliernes forhåbninger om, at den vedvarende engelske besættelse af Haud til sidst ville føre til annullering af 1897-aftalen. I november 1954 traf England og Ætiopien aftale om, at Haud skulle gives tilbage til Ætiopien, denne aftale bekræftede Ætiopiens herredømme over Haud, men bekræftede også de rettigheder, som somaliske stammer fra Somaliland havde til at vandre over den internationale grænse og græsse deres hjorde i Ætiopien.

1954-aftalen var et engelsk forsøg på at imødekomme både ætiopiske og somaliske krav, Ætiopien fik området tilbage, men tilbageleveringen var

behæftet med en masse detaillerede klausuler, som skulle garantere somaliernes interesser. Resultatet af aftalen blev imidlertid, at englænderne mistede somaliernes loyalitet, uden at det lykkedes dem at vinde ætiopisk venskab. Aftalen var så uheldigt formuleret, at den konstant gav anledning til politiske skærmydsler mellem England og Ætiopien og væbnede sammenstød mellem somalier fra protektoratet og ætiopiske myndigheder. Dertil kom så, at de somaliske stammer på den ætiopiske side af grænsen, skønt nært beslægtede med stammerne fra Somaliland, med uvilje så, at disse kom vandrende over grænsen og græssede deres kvæg på ætiopisk område.

Fra protektoratets oprettelse i 1886 og indtil april 1957, da den såkaldte »constitutional order« blev kundgjort, havde englænderne administreret Somaliland ved en guvernør, som var både lovgivende og udøvende myndighed i landet. Man havde ganske vist udnævnt et indfødt rådgivende råd i 1947; det var sammensat af 48 notabiliteter, som næsten alle var ukendt med det engelske sprog og analfabeter. Rådet mødtes kun sjældent og havde ingen indflydelse på landets affærer. Regeringsformen var blandt de mest primitive i Afrika, men man må tage i betragtning, at Somaliland dengang, som nu, var et af de mest underudviklede områder på kontinentet.

Den politiske udvikling, der begyndte i 1954, da de somaliske stammer for første gang i nyere tid formåede at gennemføre en samlet aktion på tværs af alle uoverensstemmelser, lod sig ikke standse, kravet om meddelagtighed i landets styrelse voksede, og i maj 1956 erklærede den engelske vice-koloniminister, Lord Lloyd, i en tale i protektoratets hovedstad, Hargeisa, at den britiske regering havde besluttet at opmuntre somalierne til at bære et stadigt voksende ansvar for deres egne anliggender.

De første lovgivende og udøvende forsamlinger blev oprettet i maj 1957. De somaliske medlemmer af parlamentet (LEGCO), var udnævnt af guvernøren, som også havde udnævnt den engelske majoritet fra protektoratets embedsmænd. Parlamentet, der bestod af 14 medlemmer, vedtog i november 1957 enstemmigt et somalisk forslag om, at der skulle nedsættes et udvalg til undersøgelse af mulighederne for at udvide den somaliske repræsentation i parlamentet. Kommissionen vedtog at anbefale en forfatningsændring, som englænderne godkendte, hvorefter der blev afholdt valg i marts 1959 – de første valg i protektoratets historie. Heller ikke den nye forfatning, som udvidede antallet af somaliske repræsentanter i parlamentet, men stadig bevarede en engelsk majoritet, tilfredsstillede nationalisterne; efter at koloniminister Alan Lennox Boyd havde stillet fuldt selvstyre i udsigt, nedsatte man endnu en forfatningskommission, som anbefalede almindelige valg til et somalisk parlament. I februar 1960 afholdt man for anden gang valg.

Valgene til det nye parlament, der bestod af 33 folkevalgte somalier, blev skæmmet af en række uregelmæssigheder. Vælgerne var ikke på forhånd registrerede, således at de teoretisk kunne køre fra valgsted til valgsted og stemme flere gange. Somalier fra nabolandene kunne gå over grænsen og stemme, og partierne kunne flytte hele stammer fra en valgkreds, hvor partiets kandidat ikke mødte alvorlig opposition, til en anden valgkreds, for at styrke en svag kandidat. Valgene demonstrerede, hvor uheldigt det kan gå, når et vesteuropæisk valgsystem, som det engelske, overføres ukritisk til et nomadesamfund, som det somaliske, hvor næsten hele befolkningen er analfabeter.

De politiske partiers programmer var skåret over en og samme læst. National uafhængighed, forening med Somalia som første skridt mod Pan-Somalia, og det noget tågede begreb: økonomisk udvikling.

Med henblik på Somalilands sammenslutning med Somalia den 1. juli 1960 afholdtes en konference i London i maj i år mellem repræsentanter for den engelske regering og protektoratet, og det vedtoges at gøre Somaliland til en uafhængig stat den 26. juni 1960. Det uafhængige Somaliland eksisterede altså kun i 4 dage.

c) Økonomiske udviklingsmuligheder.

Der findes ingen industri i Somaliland, og bortset fra regeringen er de to største arbejdsgivere: et trykkeri, der beskæftiger 20 mennesker, og en kødkonservesfabrik. Der er ingen kapital i landet og ingen lokale afsætningsmuligheder at bygge en industri på. Der er næsten intet banksystem, ingen arbejdere og ingen driftsledere. Private formuer er investeret i en del fast ejendom, men mest i kamel- og fårehjorde, og forretningsinitiativ går næsten udelukkende i retning af eksport af levende kvæg, huder og skind og røgelse. Jorden er ikke privat eje, for ifølge islamisk lov ejes al jord af Gud, og mennesket kan kun erhverve brugsretten. Hverken vand- eller jordrettigheder er således registrerede, og banker kan ikke tage jord som sikkerhed mod lån, hvilket her, som i muhammedanske lande i øvrigt ofte virker hæmmende på den økonomiske udvikling. Den eneste rigdomskilde i Somaliland er kvæget, og det er her landets udviklingsmuligheder bør søges. Der er store eksportmarkeder for somalisk kvæg både i Rødehavs-området og i landene omkring Den persiske Havbugt, men somalierne har svært ved at skille sig af med deres dyr, og de ser ingen grund til at bytte dem ud med pengesedler, de ikke kan have fornøjelse af. Kvæg er et tegn på prestige i nomadesamfundet, penge er ingen målestok for rigdom, bl. a. fordi ingen jo kan se på en nomade, hvor mange penge han har i banken; medens man derimod kan tælle kameler og får. Denne indstilling til

kvæget hæmmer eksporten, men den er også farlig for Somalilands kapacitet for kvæghold; for overproduktion af kvæg betyder rovdrift på græsgangene, som ikke regenereres og år for år falder i bonitet.

Englænderne har prøvet at udvikle en tømmerindustri, og de har oprettet et forsøgs-savværk, fordi der er ubegrænsede mængder dødt træ til rådighed oppe på bjergplateauet. Men der er ingen brug for tømmer, fordi nomaderne lever i deres traditionelle bikube-formede hytter, lavet af et rammeværk af træ-rødder, dækket med græsmåtter; de føler ingen trang til at ændre boligvaner. Der bor 50.000 mennesker i hovedstaden, Hargeisa, og man skønner, at 90 pct. bor i nomadehytter.

I underudviklede lande er det naturligt at forsøge at udvikle en lokal industri til erstatning for importvarer. Dels sparer man valuta, og dels har man et allerede udviklet marked til rådighed. Men i Somaliland er der ingen import af betydning, der kan erstattes af lokal produktion. Somalierne importerer hovedsagelig the, ris, sukker, tekstiler og petroleum.

Bortset fra, at der ikke findes et lokalt marked, som kan opmuntre økonomisk udvikling, hæmmes denne også af, at der ikke findes ordentlige transportmuligheder i landet. I hele Somaliland er der kun 20 km asfalteret vej, resten er ørkenveje, som kun er åbne i tørketiden.

III. SOMALIA

a) Beskrivelse af landet og dets befolkning.

Somalias areal er på 460.000 kvadratkilometer, det grænser mod nord til Somaliland, mod vest til Ætiopien og mod syd til Kenya. Mod øst har Somalia en 2.000 km lang kystlinie til det indiske ocean. I modsætning til Somaliland er området for det meste fladt plateau, ca. 300 m over havets overflade. Strengt taget er der ingen ørken i Somalia, og de klimatiske forhold varierer fra det, fagfolk kalder »semi-desert«, til »semi-arid«, hvilket betegner varierende former for goldhed. Gennemsnitligt varieres nedbøren pr. år fra 100 mm i nord til 700 mm mod syd, i området mellem de to floder, Giuba og Scebeli. I steppeområderne er befolkningen nomadisk, som i Somaliland, men i floddalen lever de fastboende landbrugere, ca. 1/3 af Somalias samlede befolkning, som enten er beskæftiget i de indfødte primitive landbrug eller på de store italiensk-ejede plantager. Giuba og Scebeli-floderne, der udspringer i det ætiopiske højland, indebærer store muligheder for områdets økonomiske udvikling. Op mod 25 pct. af landet er opdyrkeligt, og yderligere 50 pct. egner sig til kvægavl under nomadiske former, mens resten er aldeles uanvendeligt.

Den eneste by af betydning i Somalia er hovedstaden, *Mogadiscio,* der også er landets handelscentrum, med en befolkning på ca. 70.000.

Desuden findes to større havnebyer, Merca og Chissimaio, samt 11 mindre havneflækker langs kysten, hvorfra handelen med nabolandene i Rødehavsområdet afvikles.

Befolkningen anslås til ca. 1,3 mill. Der er 30.000 arabere i landet, mest handelsfolk og håndværkere, 4000 italienere, hvoraf halvdelen er kolonister, beskæftiget med plantagedrift, medens resten er embedsmænd, handelsfolk og folk i liberale erhverv. Desuden er der 1200 såkaldte asiater, dvs. indere og pakistanere. Resten er somalier. I modsætning til Somaliland har Somalia altså minoriteter, både europæere, arabere og asiater og bortset fra den naturlige gnidning mellem forskellige etniske grupper, der lever i så primitivt et samfund som det somaliske, er forholdet mellem somalierne og minoritetsgrupperne forbitret af en social faktor. Minoriteterne har traditionelt haft monopol på mellemhandel, håndværk, eksport og import, pengeudlån etc. Somalierne var nomader og landbrugere. I kraft af deres bedre uddannelse, erfaring og penge lykkedes det minoriteterne at holde somalierne ude af disse erhverv, som ellers ville have været naturlige mål for unge somalier med ambitioner, og resultatet var, at somaliernes sociale udvikling blev hæmmet. Bortset herfra gik araberne og asiaterne ikke af vejen for at udnytte somaliernes uforstand i pengesager. Nu, hvor somalierne imidlertid er blevet selvstændige, og planlægger landets økonomiske fremtid, er det uundgåeligt, at de tænker i retning af en »somalisering« af minoriteternes erhverv. Der har allerede været tilløb til både boykot af ikke-somaliske forretninger og demonstrationer med påfølgende ceremoniel afbrænding af arabiske og asiatiske huse.

b) Somalias nyere historie.

Italienerne fik kontrol over den somaliske kyst omtrent samtidig med, at englænderne satte sig fast i området omkring Berbera i Somaliland. I 1889 afsluttede italienerne en overenskomst med den somaliske sultan af Obbia, og i 1894 fastlagdes den italiensk-engelske grænse. Først efter 1905 begyndte italienerne at underlægge sig landets indre, og i 1908 afsluttedes en grænseaftale mellem Italien og Ætiopien. Grænsen blev afmærket på et kort, men parterne er aldrig blevet enige om, hvorledes den skal ligge i terrænet, således at der i virkeligheden nu er tre forskellige grænser, en ætiopisk og italiensk version af 1908-aftalen samt en kompromis-grænse, som englænderne afmærkede provisorisk i 1950. Den ætiopiske og italienske version af 1908-grænsen ligger fra 80 til 170 kms afstand fra hinanden. Sagen har været til debat i FNs generalforsamling ved flere lejligheder, og på et vist tidspunkt erklærede ætioperne sig villige til at anerkende den engelske de facto grænse som *de jure*, men italienerne og somalierne protesterede. I december 1957 anbefalede FNs generalforsamling, at parterne skulle enes om oprettelsen af et tribunal med en uvildig person som for-

ligsmand. Man enedes om at henstille til kong Olav af Norge, at han skulle udnævne en person til forligsmand, og kongens valg faldt på FNs fhv. generalsekretær, *Trygve Lie*. Han har gennemrejst området og ført forhandlinger med parterne, men som ventet kom han ikke løsningen nærmere. Forklaringen synes at være, at italienerne ønskede realitetsforhandlingerne udsat til efter Somalias selvstændighed, så de hverken ville blive kompromitteret i ætiopernes eller somaliernes øjne som meddelagtige i en løsning, som automatisk må gå en af parterne imod.

Somalias grænse til den engelske koloni, Kenya, blev endeligt fastlagt i 1925, da englænderne overdrog den fascistiske regering, der var kommet til magten i Italien i 1923, en del af Kenyas Northern Frontier District, NFD, således at Giuba floden kom til at ligge helt på italiensk område. Italienerne hævdede, at der eksisterede en hemmelig aftale truffet under krigen i 1915 mellem England og Italien, hvorefter englænderne havde forpligtet sig til at dele de tyske besiddelser i Afrika retfærdigt med italienerne. Italienerne følte sig snydt og fik altså gennemført en revision af Somalia-Kenya grænsen.

I november 1949 besluttede FNs generalforsamling, at Somalia skulle blive en selvstændig stat på tiårsdagen efter at formynderskabsaftalen med Italien var blevet godkendt af forsamlingen. Man besluttede også – ganske eksceptionelt – at Italien, i betragtning af dets tidligere »kontakt« med Somalia skulle bistås og rådgives af en kommission bestående af repræsentanter for Columbia, Filippinerne og Ægypten, med et permanent generalsekretariat i Mogadiscio. Det var første gang FN tidsbegrænsede en formynderskabsaftale, og ligeledes første gang man tog skridt til at etablere et kontrolråd. Ti-års fristen blev overholdt, men kontrolorganet virkede ikke efter hensigten, det blev med tiden domineret af ægypterne, som i et vist omfang brugte kontrolrådet til at formidle ægyptisk indflydelse i Somalia.

Det italienske hverv var umådelig stort – at udvikle Somalia politisk og økonomisk derhen, at det kunne klare sig selv efter 1960. Selvfølgelig lykkedes det kun delvis. Men italienerne bragte landet solidt på vej mod økonomisk uafhængighed, og de har uddannet en ledergruppe, som med lidt held og økonomisk støtte udefra vil kunne fortsætte landets udvikling.

Ifølge FNs beslutning skulle somalierne have en »stadigt voksende indflydelse i de forskellige regeringsinstitutioner«. Det første skridt i den retning var oprettelsen af Territorial Council i 1951. Den italienske administrator, hvis stilling modsvarede den engelske governor's, udnævnte medlemmerne til rådet blandt de traditionelle ledere i det somaliske samfund – stammehøvdingene. Men det viste sig hurtigt, at man ikke kunne ignorere de politiske partier, der blev organiseret af unge vestligt påvirkede somalier, og rådet fik efterhånden mere en politisk end en stamme-mæssig sam-

mensætning. Territorial Council var kun rådgivende, og administratoren havde både den lovgivende og udøvende magt i Somalia.

I 1955 besluttede italienerne – på anbefaling af FN – at omdanne rådet til en folkevalgt forsamling. Og i maj 1956 åbnedes det første folkevalgte parlament med 70 medlemmer. Administratoren bevarede en vetoret, men parlamentet havde praktisk talt fuld selvstændighed, da administratoren sjældent benyttede sin vetoret. Der var 60 somalier i parlamentet og 10 repræsentanter for minoriteterne, italienere, arabere og asiater. Abdullahi Issa blev premierminister og regeringen bestod af somaliske ministre med italienske rådgivere.

I december 1958 blev det første parlament hjemsendt, og der blev udskrevet nye valg til det parlament, der skulle træffe de afgørende skridt til erklæring af Somalias uafhængighed og bl. a. udarbejde og vedtage landets forfatning. Udenlandske iagttagere, især i FN, stillede store forventninger til de nye valg, som man ventede ville bekræfte Somalias politiske modenhed, men de blev sørgeligt skuffede. *Abdullah Issa* overlod intet til tilfældighederne. Ved anvendelse af pres og ved manipulation af forskellig slags lykkedes det hans parti at sikre sig 61 af de 90 pladser i parlamentet, allerede før valgene begyndte.

Abdullah Issa dannede regering igen, men FN greb nu ind og anbefalede, at da det nye parlament skulle diskutere og vedtage Somalias forfatning, var det uheldigt, at det var så ensidigt sammensat. Man foreslog derfor, at den parlamentariske forfatningskommission skulle udvides med yderligere to medlemmer af hvert lovformeligt registreret parti, uanset om partiet var repræsenteret i parlamentet eller ikke. FN foreslog bl. a., at forfatningsudkastet skulle forelægges befolkningen i et referendum.

Efter valgene i 1959 enedes FN, Italien og somaliske ledere om at fremskynde uafhængighedsdagen fra den oprindeligt fastsatte dato, 2. december 1960, til 1. juli samme år.

c) Økonomiske udviklingsmuligheder.

Næsten alle industrivirksomheder ejes af italienerne og ledes af italienere. De er vokset op i ly af skattelettelser og toldbeskyttelse, men har til stadighed vanskeligt ved at klare sig. Italienerne i Somalia foretrækker importerede italienske varer, og somalierne er for fattige til at udgøre et afsætningsmarked, som kan bære lokale industrier. Den italienske regering opmuntrede for nogle år siden udviklingen af en tekstilindustri, idet man gik ud fra, at en befolkning på ca. 1,5 mill. hvis hovedbehov bl. a. er ca. 5 m bomuldstøj pr. person pr. år, skulle kunne bære en tekstilindustri. Tanken var sund, men industrien slog fejl, fordi de somaliske arbejderes produktivitet var så lav, at end ikke en dagløn på 2 kr. kunne skabe udligning, og det viste sig at være 40 pct. billigere at importere bomuldstøjerne fra Indien. Den eneste industri, som klarer sig nogenlunde, er levneds-

middelindustrien, som beskæftiger ca. 200 europæere og 5000 somalier. Produktion af banankasser til eksport af bananer beskæftiger 1000 somalier. Den indenlandske afsætning er bygget på varcudveksling, det er de samme produkter, der udbydes og efterspørges her som i Somaliland. De arabiske og asiatiske handelsfolk tager huder og skind i bytte for sukker, the, klæde og petroleum.

Eksporten består for 70 pct.s vedkommende af bananer, og resten er levende kvæg, huder og en smule bomuld. Importen domineres af bomuldstøj, levnedsmidler og brændstof. I de sidste par år er der blevet importeret en mængde italienske biler til de nye somaliske embedsmænds brug, men det må formodes, at dette er et overgangsfænomen.

Den temmelig ensidige sammensætning af Somalias eksport, med bananer som altdominerende produkt, har vakt berettiget ængstelse for fremtiden. Da Verdensbanken afgav en rapport i 1957 om Somalias økonomiske fremtid, var den baseret på den meget pessimistiske formodning, at et uafhængigt Somalia ikke ville kunne bygge sin fremtid på eksport af så luksusbetonet et produkt, som tilmed kun kunne klare sig i konkurrencen på verdensmarkedet på grund af store subsidier.

Der er konstateret store udviklingsmuligheder i floddalen mellem Giuba og Scebeli, som vil kunne indlede en revolution i somalisk landbrug og føre til bosættelse af 200.000 nomader. For øjeblikket er kun 10 pct. af landet opdyrket, og selv om eksperterne er uenige om hvor store arealer, der endnu kan opdyrkes, er man enige om, at produktiviteten i de allerede opdyrkede områder lader meget tilbage at ønske. De 65.000 ha, som dyrkes af italienske kolonister, er relativt vel udnyttede, men de somaliske landbrugere kender hverken til gødning eller sygdomsbekæmpelse, og de eneste redskaber, de bruger, er den kortskaftede spade og gravestokken.

Indenfor kvægavlen er der også store muligheder for udvikling, især hvis man kunne overtale nomaderne til at reducere kvægbestanden og passe de resterende flokke bedre. Også i Somalia er der fare for overgræsning af stepperne, som medfører erosion, og her, som i Somaliland, støder man på nomadernes aversion mod at bytte kvæg mod penge. Der er store muligheder for at eksportere levende kvæg, men det har vist sig vanskeligt at producere kødkonserves til eksport til Mellemøsten, fordi muhammedanerne frygter, at kødet i dåserne ikke er blevet slagtet på rituel vis, de foretrækker at købe det levende kvæg og slagte det selv.

Somalias 2000 km lange kyst grænser til meget fiskerige farvande, men ikke desto mindre opererer kun én motorbåd fra Somalia. Der er ganske vist 12.000 familier, som lever af fiskeri, men kun til dækning af eget behov. Somalierne, der lever inde i landet, betragter fisk med væmmelse, og et af de værste skældsord, man kender på somalisk er udtrykket: »din forbandede fiskeæder«. Der er således næppe muligheder for at udvikle fiskeriet med salg på hjemmemarkedet for øje, skønt der er gode eksport-

udsigter. Men psykologisk talt står somalierne med ryggen til havet, og ansigtet vendt mod ørkenen, og det vil være vanskeligt at formå dem til at overgå fra nomadelivet til fiskeri. Derimod er det ikke vanskeligt at bosætte nomaderne. I modsætning til populære antagelser gælder det både for nomaderne i Afrikas Horn, som for beduinerne i Mellemøsten, at de med glæde griber den første den bedste lejlighed til at slå sig ned og opgive nomadelivet. Der skal ikke tvangsmetoder til for at bosætte nomaderne i dag, boring af brønde er tilstrækkeligt. En af forudsætningerne for effektiv administration i Somalia er kontrol over nomaderne, og vejen hertil er boring af brønde.

Alt taget i betragtning er Somalias økonomiske fremtidsudsigter langt lysere end Somalilands. Nationalindkomsten anslås til ca. 25 mill. dollars pr. år, d. v. s. ca. 20 dollars pr. person. Amerikanske økonomiske eksperter mener, at alene udviklingen af området mellem floderne vil øge den direkte indtægt fra landbrug så meget, at nationalindkomsten vil stige med 100 pct., og dertil kommer så alle de sekundære følger afledt af stigningen i landbrugets indtægter. Den næsten totale håbløshed, som præger situationen i Somaliland, står i modsætning til de store forventninger, man stiller til fremtiden i Somalia.

IV. DEN NYE REPUBLIK

Sammenslutningen af Somaliland og Somalia blev vedtaget på et møde mellem repræsentanter for de to områder i Somalias hovedstad Mogadiscio i dagene 16.–24. april 1960. Overenskomsten havde følgende hovedpunkter:

1. Den 1. juli 1960 sammensluttes Somaliland og Somalia i en ny selvstændig, demokratisk og parlamentarisk republik, Somali.

2. De to områders siddende parlamentariske forsamlinger vil i fællesskab udgøre den nye republiks nationalforsamling, der skal vælge republikkens præsident.

3. Mogadiscio skal være hovedstad i Somali.

4. De bestående partier i de to områder vil danne en koalitionsregering.

Den 1. juli i år proklameredes så den nye stat og nationalforsamlingen valgte den hidtidige formand for Somalias lovgivende forsamling, *Adan Abdullah,* til præsident, og få dage efter udnævnte præsidenten *Abdelrashid Ali Shermarke* fra Somalia til premierminister. Dennes regering, der i august blev godkendt af nationalforsamlingen med 97 stemmer mod 3, består af 13 medlemmer (excl. premierministeren), hvoraf 9 er fra det tidligere Somalia og 4 fra det tidligere Somaliland. *Abdullah Issa* (Somalia) er udenrigsminister.

I september 1960 blev republikken Somali optaget som medlem af FN.

Se bibliografi side 160.